

מראי מקומות- כבא בתרא ט"ו

כ' דבדברי הימים א' היחוס מאהרן עד שרי', אביו של עזרא, אבל עזרא עצמו לא נתייחס שם, וזהו מה דאמרי' עד לו, דהיינו עד ולא עד בכלל. וע"ז אמרי' דמסייע לי' שלא ייחס את עצמו עד שעלה, דהיינו דבספר עזרא כתי' "עזרא בן שרי' וגו'" וחשיב יחוסו עד אהרן הכהן, וסיים הוא עזרא עלה, דהיינו שייחס עצמו ועלה.

(ד) **אפשר ס"ת חסר אות אחת וכתיב לקוח את ספר התורה הזה- ע' בשאלת יעבץ (ל"ג, ד"ה וכי תימא), שכ' לבאר מחלקותם, דנח' במח' בגיטין אם התורה ניתנה מגילה מגילה או חתומה. דר"י ס"ל דתורה מגילה ניתנה, ומשו"ה לא קפדינן אחרון שמונה פסוקים, ושפיר קרינן בי' ספר תורה שלם. ור"ש ס"ל כר"ל דאמר חתומה ניתנה, ובעינן דוקא כולה, ומשו"ה נקט אפשר ס"ת חסר ואומר לקוח וכו', לפי שאינו נקרא ס"ת אלא כשכתובה כולה, שחתומה ניתנה.**

(ה) **מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע- יש לעי', איך תירץ הגמ' הקו' דמשה חי, ומ"מ כתב וימת משה. וע' במהרש"א שביאר שהיו ב' חילוקים בין כתיבת ח' פסוקים אלו לכתיבת שאר התורה. א) שעל ח' פסוקים אלו לא הי' משה רבנו חוזר ואומרם קודם שכתבם, ולכן מצד האמירה לא הי' מחזי כשיקרא, הואיל ולא הי' אומרם. וגם מצד הכתיבה לא הי' מחזי כשיקרא, דהי' נכתב בדמע ולא בדיו, ודמע אינו כתב גמור, ולכן שפיר לא הי' מחזי כשיקרא. וע' בריטב"א שהביא ב' גירסאות בזה, או דהחילוק הי' דהי' השינוי במה שלא היו נכתבים בדיו אלא בדמע, או דהחילוק הי' דלא הי' אומר משה כל קרא קודם שכתבו, דמפני הצער לא הי' אומר וכותב, אלא רק הי' כותב. וע"ע במלא הרועים דג"כ כ' דלא הי' אומר משה אותן פסוקים, שהרי לא הי' רוצה לומר מיתת עצמו. וגם כ' ד"בדמע" היינו כמו בדימוע, דהיינו דהי' כתב אותיות מעורבות, באופן שהי' יכול לחברן באופן אחר, שלא יהיו מורים על מיתתו.**

(א) **חזקי' וסיעתו כ' ישעי', משלי, שיר השירים וקהלת- העיר המהרש"א (על תוד"ה ירמי'), למה לא כ' שלמה המלך עצמו ספריו. ותי' דכיון דכל הספרים שכתבו הכותבים היו בסוף ימיהן, ובסוף ימיו הי' שלמה המלך טרוד במלכותו, ונשיו הטו את לבו, לכן לא הי' יכול לכותבן. אולם ע' באבות דר' נתן (א', ג'), דאי' שם דבראשונה היו אומרים דמשלי קהלת ושיר השירים גנוזים היו, שהיו אומרים שמשלים הם ואינם מן הכתובים, עד שבאו אנשי כנסת הגדולה ופירשו אותם, ומשמע מזה דמעיקרא באמת שלמה כתבם, ויש לעי' עוד בזה.**

(ב) **אנשי כנסת הגדולה כתבו יחזקאל וכו'- כ' רש"י, "ואיני יודע למה לא כתבו יחזקאל בעצמו, אם לא מפני שלא נתנה נבואה ליכתב בחוצה לארץ, וכתבו אלו לאחר שבאו לארץ... וכן מגילת אסתר". והק' הגרי"ז (על הרמב"ם, מגילה ב', ט'), הא אי' בסדר עולם (פכ"ט) דבאותו זמן לשנה הבאה נאמר ותכתוב אסתר, ומבואר במגילה (י"ט) דהיינו כתיבת המגילה, וכ"כ רש"י בפירושו לאסתר על הפסוק ויכתוב מרדכי את הדברים האלה, מגילה זו כמו שהיא שלח להם. וא"כ, מבואר דמגלת אסתר נכתב בחו"ל, ונמצא דדברי רש"י כאן נסתרים מדברי הסדר עולם וגם מדברי עצמו על המגילה. וכ' ליישב ע"פ מה שייסד שם דבאמת יש ב' דינים בכתיבת מגילת אסתר, הדין שצריך להיות כתוב ברוח הקודש כשאר כתבי הקודש, ולהיות נחשב כמו שאר כתובים, ולזה צריך להיות נכתב בארץ ישראל דוקא. אבל יש עוד דין בכתיבת מגילה, שצריך לכתוב מגילה כדי לקרות ממנה, לצאת ידי חובתו בפורים, וזה אין צריך להיות נכתב בא"י נא"כ לכאן יצא דעד שהי' נכתב בא"י, לא הי' נחשב בתוך כתבי הקודש, אבל מ"מ הי' עלה שם מגילה לענין קריאת מגילה, ורק אחר שהי' נכתב בא"י ע"י אנשי כנסת הגדולה הי' בה קדושה כמו שאר כתבי הקודש.**

(ג) **לא עלה עזרא מבבל עד שיחס עצמו ועלה- העיר המהרש"א, למה תלה יחוסו בעלייתו לא"י. עוד העיר, דהא בדברי הימים לא נזכר יחוס עזרא עצמו (וע' מש"כ תוס' בזה). ולכן**

בטעמי הקריאה, ואין הציבור יוצאין בקריאתו, והוא בעינו כידוע, ואם לא יקראוהו התורה אתי לאינצויי עם ש"ץ, לכך התקינו שיקרא ש"ץ שהוא בקי בקריאה".

(ח) **איוב בימי משה הי', וכו'- כ' הריטב"א** "מה שנח' בספר איוב, נראה שלא הי' הספר הזה מפורסם אצל הכל, אלא גנוז אצל יחידם, וע"ז נשתקע ענינו".

(ט) **איוב בימי משה הי'- הק' היפה תואר** (על בראשית רבה, בראשית פרק נ"ז, ג', ד"ה איוב [עמ' שמא, ד]), מאי נפק"מ, מה דהוה הוה. ותי' או כדי לפרש הפסוקים (כדאי' בריש יומא, לענין איך הלביש משה לאהרן), א"נ דשפיר יש נפק"מ, דהא למדין הל' אבלות מאיוב, ואי קודם משה רבנו הי', אין ללמוד ממנה, ורק אם ממה ואילך הוא שייך ללמוד ממנו דינים.

(י) **איוב בימי מרגלים הי', כתיב הכא וכו'- ק'**, הרי ימי מרגלים גם ג"כ היו ימי משה, וא"כ במאי קמפלגי הני תרי לישני. וכ' **המהר"ל** [וע"ש שהק' באו"א קצת, דהא משה רבנו אמר היש בה עץ, וא"כ למה נקט דהי' בימי מרגלים, וק"ק למה הק' באופן זה, לכאור' הרי פשוט יותר להק' כדברינו] דנח' במה הי' סיבת פרשת איוב. מ"ד בימי משה ס"ל דכיון דע"י משה ניתן התורה, והי' השטן מקטרג תמיד בשעת נתינת התורה, א"כ נתן לו הקב"ה איוב להתגרות בו, ובעוד שהתגרה באיוב הביאם הקב"ה לא"י. ומ"ד בימי מרגלים, ס"ל דמסיבת מרגלים הי', דכיון דאיוב הי' צדיק באומות העולם, והי' מגין על האומות, א"כ בא השטן לגרות בו כדי שיחטא ויסיר מהם ההגנה.

(יא) **איזה דור שכולו הבל- כ' בהג' יעב"ץ**, א"א לומר שכל דורותיהם של שופטים כולם היו הכל הבל, שהרי בודאי כל השופטים בכלל צדיקים היו, ומהם נביאים, ולא נמצא בהן דופי (חוץ מאבימלך ושמשון, וע"ש מש"כ בזה), ואף בשאר אנשי דורם ודאי היו נמצאים כשרים רבים, אלא ודאי על אותו דור בלבד נאמר.

(יב) **מאי מלכת שבא מלכותא דשבא- הק'** **המהרש"א**, הא כל הפרשה כולה בלשון

(ו) **שמונה פסוקים בתורה, יחיד קורא אותן- פי'** רש"י, כלומר אין מפסיקין בהן. וכן הביא **תוס' מר"ת**, אולם ע"ש שהביא מר' **משולם** דביאר דיחיד קורא אותן היינו שלא יקרא עמו שליח ציבור. וע' ברמב"ם (תפלה י"ג, ו'), שכ' "שמונה פסוקים שבסוף התורה מותר לקרות אותן בבית הכנסת בפחות מעשרה, אע"פ שהכל תורה ומפי משה מפי הגבורה הן, הואיל ומשמען שהן אחר מיתת משה, הרי נשתנו, ולפיכך מותר ליחיד לקרות אותן". וכבר השיג הראב"ד דלא שמענו דבר זה מעולם, אלא יחיד היינו דאין מפסיקין אותו, וכרש"י (וגם הוסיף דהמנהג הוא דאין החזן קורא עמו). וע' **בשיעורי ר' שמואל** (רפח) שהביא מהגרי"ז להק' על הרמב"ם, בשלמא אם הי' הדין דצריך עשרה לקריאת התורה דין מיוחד לקריאת התורה, הי' שייך לומר דכיון דנשתנה אלו הח' פסוקים, נשתנו ג"כ לענין דין הקריאה, אבל הרי הא דבעינן עשרה הוא דין בכל דבר שבקדושה, וכיון דהני ח' פסוקים ג"כ חשיבי דבר שבקדושה, א"כ איך שייך שיהי' דין דלא בעינן עשרה בקריאתם, והניח בצ"ע. וע"ע בקרן אורה במנחות (ל), שהק' על הרמב"ם מהא דאי **בירושלמי**, דבכל קריאת התורה אם התחיל בעשרה גומרה אפי' הלכו מקצתן. וא"כ, הא הנך ח' פסוקים סוף קריאה הם, ואם מתחלה היו עשרה, מאי איריא הנך ח' פסוקים דקוראין ביחיד ומברך אחריהם, הא בכל התורה כן הוא הדין. אולם הביא מש"כ הר"ן במגילה דצריך שישאר עכ"פ רוב עשרה, וא"כ י"ל דהכא קוראן אפי' אם לא נשאר רוב.

(ז) **יחיד קורא אותן- ע' בתוס' שהביא מר"ת** דמה שנוהגין עכשיו לקרות שנים בכל התורה, היינו שלא לבייש מי שאינו יודע לקרות, וכמו שמצינו בביכורים, דתקנו שמקריין לפני כאו"א כדי שלא לבייש מי שאינו יודע לקרות מעצמו. וכ' **הרא"ש** במגילה (ג', א') שאין הדמיון עולה יפה, דהתם נמנעו מלהביא ביכורים בשביל זה, ועברו על מה שכ' בתורה דחייבין להביא ביכריהם לבהמ"ק. אבל הכא, בקיאין יקראו ואחרים ימנעו, ואדרבה, מתוך הבושה יתנו לב ללמוד הפרשה. ולכן הוא ביאר טעם מנהגנו מטעם אחר, "לפי שאין הכל בקיאין

נקבה נאמרה, כמו ותפן ותלך לארצה היא ועבדיה, וא"כ מה שייך לומר דלא היתה נקבה. וביאר דבאמת מלכת שבא היתה נקבה, וכוונת הגמ' הי' רק לומר דכל האומר דמלכת שבא אשה היתה, דהיינו דאין היא מולכת, אלא אשת המלך היתה, טועה, אלא היא עצמה מולכת, דשבא היא והיא המלכתא.

(ג) **דאילו באברהם כתיב כי ירא אלקים אתה-** הק' הריטב"א, דלמא משום דרק מקצת שבחו של אדם לפניו, משא"כ בהא דאיוב שלא הי' בפניו. ותי' דאי משום הא, לא הי' צריך לקצר כ"כ. אולם ע' במהרש"א דכ' דבאמת מה שלא נכתב כ"כ באברהם היינו משום דמקצת שבחו בפניו, אלא דטעה השטן משום גדול מה שנאמר באיוב יותר מאברהם, והשטן לא ידע דהי' משום שהי' בפניו, ולכן התחיל לגרות באיוב, וע"ש עוד מש"כ בזה.

(ד) **מלמד שהטעימו הקב"ה לאיוב מעין עולם הבא-** כ' התורת חיים, "משמע דעולם הבא דנקט ש"ס בכולי דוכתי היינו תחיית המתים, דבעולם הנשמות לא שייך למימר הכי". אולם הק' ע"ז מהא דאי' בשחרית של שבת אין כערכך ד' וכו', ואין זולתך מלכנו לחיי העולם בה... ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים, משמע דעוה"ב לאו היינו תחיית המתים, וצ"ע.